

N:o 59.

Ank. till Riksd. kansli den 24 mars 1905, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, angående försäljning af den under Kungsörs norra kungsladugård dagsverksskyldiga lägenheten Charlottenborg i Västmanlands län.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 65) har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 10 sistlidne februari föreslagit Riksdagen medgifva, dels att den under Kungsörs norra kungsladugård i Kungs Barkarö socken och Åkerbo härad af Västmanlands län dagsverksskyldiga lägenheten Charlottenborg, sådan densamma blifvit till areal, läge och gränser närmare angifven å en af kommissionslandtmätaren F. Dahlström öfver lägenheten år 1830 upprättad karta med tillhörande beskrifning, måtte afhändas kronan och till innehafvaren af lägenheten, stationsinspektoren J. Ericsson i Eskilstuna, med äganderätt försälas under villkor och förbehåll:

att lägenheten blifver, där sådant ej redan ägt rum, på innehafvarens bekostnad i behörig ordning genom landtmäteriförrättning å marken utstakad;

att lämpligt stängsel omkring lägenheten mot kungsladugårdens öfriga ej under ständig besittningsrätt upplåtna mark, där sådant påfordras, af lägenhetshafvaren uppföres och för framtiden behörigen underhålles;

att lägenhetshafvaren med kungsladugårdens nuvarande arrendatorer träffar sådan öfverenskommelse, att dessa förklara sig villiga afstå från de lägenheten påförda dagsverken, som enligt gällande arrende-kontrakt dem tillkomma, utan annan ersättning af kronan än den dagsverkenas här nedan angifna penningvärde, uträknadt efter medeltalet af de tio sista årens markegångspris för länet, motsvarande nedsättning i arrendet, som af domänstyrelsen bestämmes;

att till kronan såsom köpeskilling för lägenheten erlagges i första hand 25 gånger det belopp, som motsvarar värdet af de från lägenheten till kungsladugården utgående dagsverken, beräknade efter medeltalet af de sista tio årens markegångspris å dagsverke enligt markegångstaxan för länet, samt dessutom för den till lägenheten hörande mark, för hvilken dagsverksskyldighet ej påförts, eller 3 tunnland $8\frac{3}{4}$ kappland, 25 gånger det belopp, som efter uppskattning finnes motsvara jordens behållna afkastning, hvilket belopp, ökad med det värde, marken på grund af läge eller lämplighet för bebyggande kan anses äga, domänintendenten i länet med biträde af ortens för arrendevärdering å kronans egendomar utsedde uppskattningsmän skall hafva att på lägenhetshafvarens bekostnad bestämma;

att, sedan den för lägenheten sålunda beräknade köpeskilling blifvit till fullo genom inleverering i länets ränteri erlagd samt köparen med kungsladugårdens arrendatorer träffat och till Kungl. Maj:ts befallningshafvande inkommit med sådan öfverenskommelse, som ofvan angifvits, köpebref å lägenheten skall af Kungl. Maj:ts befallningshafvande utfärdas med rätt för köparen att med äganderätt tillträda lägenheten den 14 mars, som inträffar näst efter det köpet ägt rum, dock att köpebref ej må meddelas, förrän nuvarande innehafvarens besittningsrätt till lägenheten blifvit behörigen ådagalagd samt sig visat, att ofvanberörda i afseende å lägenhetens utstakning å marken stadgade villkor blifvit i behörig ordning fullgjordt;

att den försålda lägenheten får ägas och besittas såsom allmänt frälse utan dagsverksskyldighet;

att den i norra kungsladugårdens mantal inbegripna mark, som sålunda från kungsladugården upplåtes, skall på lägenhetshafvarens bekostnad i författningssenlig ordning åsättas belöpande andel i kungsladugårdens mantal; samt

att köparen ensam vidkännes lagfartskostnaderna samt andra med köpet förenade utgifter;

dels ock att de genom egendomens föryttring inflytande medlen måtte, på samma sätt som köpeskillingarna för försålda mindre krono-

egendomar, användas till inköp för kronans räkning af skogbärande eller till skogsodling tjänlig mark.

I detta ärende har departementschefen till förenämnda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Uti en till Kungl. Maj:t den 16 september 1903 inkommen ansökning har stationsinspektoren J. Ericsson i Eskilstuna, med förmlan, att han vore innehafvare af den under Kungsörs norra kungsladugård i Kungs Barkarö socken och Åkerbo härad af Västmanlands län dagsverksskyldiga lägenheten Charlottenborg, hvilken blifvit å en ansökningen bilagd kopia af en utaf kommissionslandtmätaren F. Dahlström år 1830 upprättad karta med tillhörande handlingar affattad och beskrifven såsom innehållande i areal 4 tunnland 20 $\frac{1}{2}$ kappland, i underdånighet anhållit, att, då sagda lägenhet, hvilken på grund af nådiga brefvet den 6 maj 1811 af sökanden innehades under ständig besittningsrätt, vore från kungsladugårdens öfriga ägor fullständigt skild, Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärd i syfte att sökanden måtte få på sätt och under villkor, som kunde varda bestämda, till kronoskatte köpa lägenheten, sådan densamma bifvit å den företedda kartan med tillhörande beskrifning närmare angifven, tillika med den ytterligare mark af kungsladugårdens öfriga ägoområde, som vid en blifvande landtmäteriförrättning kunde varda sökanden tilldelad för erhållande af regelbundna gränser omkring lägenheten eller för beredande åt densamma af sådan fördel, som kunde utan skada för annan åstadkommas; vid hvilken ansökning jämväl fogats en af G. V. Borgman, Mathilda Borgman, Carl A. Borgman och Magnus Ljungwald underskrifven, den 28 augusti 1903 dagtecknad handling, hvarigenom bemälda personer såsom arrendatorer af Kungsörs kungsladugård förklarar hinder från deras sida icke möta för bifall till förevarande framställning om rätt för sökanden att friköpa lägenheten Charlottenborg och därå erhålla lagfart.

Genom nådig remiss har Kungl. Maj:t anbefallt kammarkollegium och domänstyrelsen att efter vederbörandes hörande häröfver afgifva underdånigt utlåtande; och har till följd häraf af dessa ämbetsverk i ärendet infordrats yttrande af domänintendenten i länet, hvilken därvid, med framhållande, att det borde blifva fördelaktigt för arrendatorerna af kungsladugården att i stället för dagsverken, hvilka vore af tvifvelaktig beskaffenhet och af ringa värde för kungsladugården, få uppbära en mot dagsverksskyldigheten svarande kontant afgäld, uttalat sig för bifall till ansökningen, hvarefter och sedan fögderiförvaltningen i orten sig yttrat Kungl. Maj:ts befallningshafvande afgifvit underdånigt yttrande och därvid, bland annat, med öfverlämnande af en till Kungl. Maj:t

ställd, af sökanden undertecknad ytterligare skrift i ämnet jämte vederbörligt taxeringsbevis, utvisande, att sökanden såsom innehafvare af lägenheten Charlottenborg eller Kungsörstorp n:o 1 fått sig för år 1903 påförd bevillning efter ett i kolumn för annan fastighet än jordbruksfastighet upptaget taxeringsvärde af 17,000 kronor, meddelat, att enligt hvad å landskontoret verkställd undersökning af mantals- och taxeringslängder gäfvade vid handen den af sökanden innehafda lägenhet vore densamma som den, hvilken afsåges i den ansökningshandlingarna bifogade kopia af kommissionslandmätaren Dahlströms år 1830 affattade karta med tillhörande beskrifning, äfvensom att uti senast fastställda jordebok för länet ifrågavarande lägenhet funnes upptagen inom Kungs Barkarö socken bland kronojordslägenheter under enskild disposition under benämning Kungsörstorp n:o 1 med åsatt ränta af 12 $\frac{1}{2}$ dagsverken samt med anteckning, att lägenheten, som på grund af åberopade nådiga brefvet den 6 maj 1811 innehades under ständig besittningsrätt, vore dagsverkstorp å ägora till Kungsörs norra kungsladugård, till hvilken dagsverksrättan skulle utgöras in natura; och har Kungl. Maj:ts befallningshafvande vidare anfört, att, då ifrågavarande med bostadshus bebyggda lägenhet på grund af bestämmelserna i nådiga brefvet den 6 maj 1811 innehades med ständig besittningsrätt samt lägenhetens värde nästan uteslutande betingades af det af dess innehafvare, hvar efter annan, därå nedlagda arbete, Kungl. Maj:ts befallningshafvande desto hellre funne sig böra till nådigt bifall förorda den underdåniga ansökningsingen, som nuvarande arrendatorerna af kungsladugården förklarar något hinder från deras sida icke förefinnas för den sökta upplåtelsen och dessa i allt fall på ett eller annat sätt torde beredas vederlag för mistning af till dem från lägenheten nu utgående dagsverken.

Vidare har landtmäteristyrelsen efter utredning i rikets generallandtmäterikontor sig yttrat och därvid, bland annat, med bifogande af utdrag af »charta öfver Kongsörs Kongs Gårds norra del uti Kongsbarkarö socken Åkerbo Härad et Wästmanland afmätt år 1809 och 1810 samt i arrendelotter fördelt 1811 af Magn. Örner», å hvilket utdrag gränserna omkring den af sökanden disponerade lägenheten Charlottenborg blifvit med röda linjer utmärkta efter transporterung af 1830 års ofvanberörda karta öfver lägenheten, anfört, att 1810 års karta med tillhörande beskrifning gäfvade vid handen, att en friherre Armfelt vid den tiden innehade den lägenhet, hvars husplats och trädgård å samma karta utmärkts såsom ägofiguren n:o 5 a, samt att sistnämnda lägenhet, som motsvarade det i 1825 års och nya jordeboken upptagna Kungsörstorp n:o 1 inom Kungs Barkarö socken, med alla sina ägor

om tillhopa 1 tunnland $11 \frac{3}{4}$ kappland fölle inom området för lägenheten Charlottenborg.

Uti underdånigt utlåtande den 6 december 1904 hafva kammarkollegium och domänstyrelsen, under återopande af den utredning rörande de s. k. Kungsörstorpen, som innefattades uti handlingarna till Kungl. Maj:ts nådiga beslut den 29 maj 1893 angående jordupplåtelse för erhållande af nödigt utrymme åt Kungsörs köping (Kungl. Maj:ts proposition till 1893 års Riksdag, n:o 31), vidare i underdånighet meddelat följande.

Enligt af domänstyrelsen den 8 juni 1894 utfärdadt arrendekontrakt hade Kungsörs norra och södra kungsladugårdar om tillhopa $23 \frac{1}{8}$ mantal blifvit till aflidne C. W. Borgmans stärbhusdelägare, nämligen änkan Mathilda Borgman, född Hansson, sönerna Gustaf Victor och Carl Axel samt dottern Maria Vilhelmina upplåtna på arrende för en tid af 20 år, räknade från och med den 14 mars 1895, mot 8,500 kronor årligen och öfriga villkor, såsom att från utarrenderingen skulle undantagas, bland annat, förutom den mark, som med en areal af 91 hektar 66,01 ar blifvit enligt nådiga brefvet den 29 maj 1893 från Kungsörs södra kungsladugård upplåten till område för Kungsörs köping, de i sistnämnda område ej inbegripna, jämlikt nådiga brefven den 6 maj 1811 och den 20 mars 1863 från egendomen upplåtna Kungsörstorp, från hvilka dock arrendatorerna skulle äga att, på sätt i punkt 11 af kontraktet närmare angåfvos, åtnjuta vissa dagsverken.

Vid ofvanberörda den 6 maj 1811 utfärdade nådiga bref angående utarrendering af Kungsörs kungsladugårdar funnes fogad »n:o 5 Förteckning på serskilta Lägenheter å Kongsörs Backe och Åsar, hvilkas innehafvare blifva bibehållne vid besittningen emot dagsverkens utgörande», hvilken förteckning bland befintliga lägenheter å norra sidan om Arbogaån upptoge friherre Armfelts omförmälda lägenhet n:o 5 a såsom innehållande i areal, förutom 11 kappland odugliga backar, 1 tunnland $\frac{3}{4}$ kappland hustomter och trädgårdsjord eller sålunda den areal om tillhopa 1 tunnland $11 \frac{3}{4}$ kappland, som enligt landmäteristyrelsens i ärendet åstadkomna utredning inginge i området för lägenheten Charlottenborg.

Enligt instrumentet öfver 1811 års skattläggning hade friherre Armfelt för lägenheten n:o 5 a fått sig påförda de sedermera vid Kungsörstorpet n:o 1 i Kungs Barkarö socken antecknade $12 \frac{1}{2}$ dagsverken, hvilka enligt skattläggningsinstrumentet upptagits och beräknats ej till någon del för de 11 kappland odugliga backar, som upplåtits till lägenheten, utan för lägenhetens öfriga areal eller 1 tunnland $\frac{3}{4}$ kappland, hvarvid

för $6\frac{3}{4}$ kappland, uppskattade till 3:dje graden, utförts 2 dagsverken samt för återstående 26 kappland, uppskattade till 2:a graden, utförts $10\frac{1}{2}$ dagsverken.

Beträffande härefter själfva hufvudsaken, hafva kammarkollegium och domänstyrelsen anfört, att ehuru, på sätt utredt blifvit, till lägenheten Charlottenborg, som i sig helt inneslöte Kungsörstorpet n:o 1 inom Kungs Barkarö socken, häfdades en större areal än som ursprungligen upplåtits under lägenheten, ämbetsverken likväl på grund af förekomna omständigheter funne sig böra tillstyrka, det Kungl. Maj:t täcktes till Riksdagen aflåta proposition i syfte att lägenheten Charlottenborg, sådan densamma blifvit till areal, läge och gränser närmare angifven å den vid ansökningen fogade, af kommissionslandtmätaren Dahlström år 1830 upprättade kartan med tillhörande beskrifning, måtte få afhändas kronan och till vederbörande under närmare angifna villkor med äganderätt försäljas.»

Statsutskottet, som fått ifrågavarande framställning för förberedande behandling till sig öfverlämnad, har icke haft något att emot densamma erinra och hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 mars 1905.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
